

Zagreb, 03. 08. 2012.

Priopćenje povodom godišnjice Vojno-redarstvene akcije „Oluja“ i stradanja srpskih civila

U povodu obilježavanja godišnjice **istovremenog slavlja oslobođenja okupiranih područja RH te sjećanja na stradanja srpskih civila** želimo podsjetiti na činjenice koje je Sudsko vijeće haaškog suda utvrdilo o zločinima počinjenim u tijeku i neposredno nakon vojno-redarstvene akcije „Oluja“.

Operacijom „Oluja“ područje samoproglašene Republike Srpske Krajine vraćeno je pod okrilje ustavno pravnog poretka Republike Hrvatske. Legitimnost upotrebe sile tijekom operacije proizlazi iz činjenice da su predstavnici „RSK“, nakon progona nesrpskog stanovništva 1991. i teških kršenja ljudskih prava u periodu do ljeta 1995., odbili svaku mogućnost mirnog rješenja. Borbena djelovanja koja su uslijedila imala su za posljedicu velik broj žrtava, kako na strani hrvatskih vojno redarstvenih snaga, tako i na strani snaga „RSK“, koje su pružale borbeni otpor. Na žalost u tim djelovanjima, ali naročito mimo i nakon njih, stradali su i srpski civili, o čemu se u hrvatskoj javnosti nedovoljno govori. Pače, ta stradanja, od kojih su mnoga nesporni zločini, počesto se prešućuju ili relativiziraju, pa čak i izravno negiraju. Zbog toga je nužno istovremeno sa obilježavanjem godišnjice „Oluje“ podsjetiti i na stradanja srpskih civila, čime se, dakako, ne umanjuje značaj te operacije.

Prvostupanjskom presudom MKSJ-a u kaznenom predmetu protiv optuženih generala Ante Gotovine, Mladena Markača i Ivana Čermaka, prva dvojica su proglašeni krivima za progon, deportaciju, ubojstvo i nehumana djela kao zločine protiv čovječnosti (članak 5 Statuta) i za pljačkanje javne ili privatne imovine, bezobzirno razaranje, ubojstvo i okrutno postupanje kao kršenja zakona i običaja ratovanja (članak 3 Statuta) te su osuđeni na jedinstvene kazne zatvora u trajanju od 24, odnosno 18 godina dok je Čermak oslobođen svih optužbi.

Neovisno o pravnim dilemama i kontroverzama koje ova presuda nosi, posebno u odnosu na individualni oblik kaznene odgovornosti, inauguriran kroz koncept Udruženog zločinačkog pothvata, o čemu će se očitovati Žalbena vijeće krajem ove godine, presudu je bitna zbog utvrđivanja činjeničnog konteksta inkriminiranih događaja i doprinosa suočavanju s prošlošću, posebno u odnosu na objedničku stranu u ratnom sukobu.

Sudsko je vijeće utvrdilo "... da su pripadnici Hrvatskih oružanih snaga i Specijalne policije protiv Srba iz Krajine počinili više od 40 ubojstava Uzimajući u obzir okolnosti poput nacionalne pripadnosti žrtava, te vremena i mjesta na kojima su djela počinjena, vijeće konstatira da su ubojstva bila dio rasprostranjenog i sustavnog napada na civilno stanovništvo.

Raspravno vijeće konstatira da su pripadnici Hrvatskih oružanih snaga i Specijalne policije izvršili, kao zločin protiv čovječnosti, deportaciju više od 20.000 Srba iz Krajine. Raspravno vijeće zaključuje da sva spomenuta djela istodobno predstavljaju i djela u osnovi progona. Osim toga, Raspravno vijeće konstatira da su pripadnici Hrvatskih oružanih snaga i Specijalne policije izvršili protupravni napad na civile i civilne objekte u gradovima Kninu, Benkovcu, Obrovcu i Gračacu, što predstavlja progon kao zločin protiv čovječnosti. Raspravno vijeće konstatira da su ta djela počinjena na cijelom području na koje se odnosi Optužnica tijekom kolovoza i rujna 1995." (Prvostupanjska presuda u kaznenom predmetu IT-06-90-T, od 15. travnja 2011. 902.str.)

U hrvatskoj se javnosti, većim dijelom zbog pristranih izjava političkih dužnosnika i nekritičkog izvještavanja javnih i većine ostalih medija, stvorila navijačka atmosfera potpore 'nepravедno optuženim hrvatskim generalima, herojima a ne zločincima'. Stoga su umjesto katarze i preuzimanja dijela odgovornosti za dosadašnje neprocesuiranje počinjenih zločina od strane nadležnih institucija kao i priznanje patnje stradalih nakon objave prvostupanjske presude, uslijedili šok i nevjerica.. Izostala je ozbiljna analiza činjenica o zločinima utvrđenih izvan razumne sumnje. Civilne žrtve rata nisu dočekale ispriku niti ostvarile pravo na reparacije. Protekom vremena, istupima organizacija civilnog društva, aktivista i humanistički orijentiranih intelektualaca te malog dijela političara, pomalo se počeo mijenjati odnos prema srpskim žrtvama „Oluje“. Iako je i dalje dominantano stanje kolektivne društvene amnezije u odnosu na stradanja srpskog naroda, posebice od strane većine pripadnika hrvatske vojske i policije te najviše pozicioniranih političkih i vojnih dužnosnika, vidljiv je određeni napredak.

Podsjećamo da još uvijek nema niti jedne pravomoćne presude za ratne zločine počinjene u tijeku i neposredno nakon vojno-redarstvene akcije „Oluja“. Stoga zahtijevamo učinkovitije procesuiranje počinjenih ratnih zločina kao i poboljšanja statusa svih civilnih žrtava rata

Vesna Teršelič, *Documenta* – centar za suočavanje s prošlošću

Zoran Pusić, Građanski odbor za ljudska prava

Mladen Stojanović, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek